

Joanna Kostrzewa
doradca metodyczny
w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu

SCENARIUSZ LEKCJI JĘZYKA POLSKIEGO W KLASIE 8 SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Temat: Obraz polskiej szkoły w zaborze rosyjskim - praca z fragmentem powieści „Syzyfowe prace”. Doskonalenie umiejętności pracy z tekstem literackim.

Czas: 90 minut (2 x 45 minut)

Cel ogólny:

- Budowanie świadomości uczniów na temat sytuacji polskich dzieci uczęszczających do szkół w zaborze rosyjskim.

Cel w języku zrozumiałym dla ucznia:

- Dowiem się, jakie wartości wynikają z przeczytanego przeze mnie utworu.

Cele szczegółowe:

- Uczeń definiuje, czym jest rusyfikacja.
- Uczeń opowiada o sytuacji dzieci w zaborze rosyjskim na podstawie fragmentu lektury.
- Uczeń doskonali umiejętności pracy z tekstem literackim, wykonując zadania typu egzaminacyjnego.

Metody: heureka, runda bez przymusu

Formy organizacyjne: praca w grupach, praca w parach

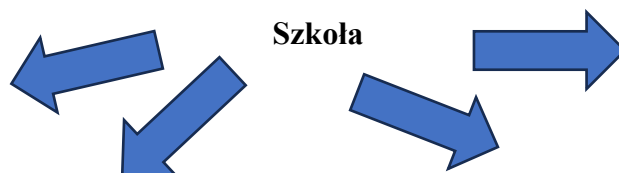
Środki dydaktyczne: fragment powieści „Syzyfowe prace” S. Żeromskiego, fragment serialu „Syzyfowe prace” zrealizowanego przez STUDIO FILMOWE „ORBITA – FILM” (odcinek 1, fragment od 32’15” do 41’20”)

Załączniki: karta pracy.

Przebieg zajęć

Wprowadzenie

Prowadzący wita uczniów, przedstawia temat i cel lekcji. Pierwsza aktywność polega na tym, że zebrani porozmawiają na temat zalet szkoły i możliwości nauki. Prowadzący prosi, by uczniowie współtworzyli mapę myśli, na której zanotują swoje skojarzenia ze słowem *Szkoła*.

Następnie prowadzący prosi, by uczniowie, pracując w grupach, przypomnieli sobie utwory przeczytane i omówione w młodszych klasach oraz wyjaśnili, powołując się na wydarzenia w nich przedstawione i postawy bohaterów literackich, że szkoła, zdobywanie wiedzy, poszerzanie horyzontów są ważne. Prowadzący wyjaśnia, że uczniowie mogą się również odnieść się do utworów przeczytanych samodzielnie, poza lekcją języka polskiego.

Część zasadnicza

Prowadzący wyjaśnia uczniom, termin *rusyfikacja* i omawia sytuację w szkołach w XIX w zborze rosyjskim. Można skorzystać z materiału pochodzącego z Encyklopedii PWN online¹. Następnie prowadzący włącza uczniom fragment serialu „Syzyfowe prace” zrealizowanego przez STUDIO FILMOWE „ORBITA – FILM” (odcinek 1, fragment od 32’15” do 41’20”). Na podstawie fragmentu serialu uczniowie, pracując w parach, wskazują działania rusyfikatorów mające na celu wpojenie Polakom rosyjskiej kultury. Następnym krokiem prowadzącego jest wprowadzenie uczniów w tematykę powieści „Syzyfowe prace” Stefana Żeromskiego. Kolejne zadania będą dotyczyły fragmentu powieści (załącznik – karta pracy). Prowadzący decyduje o formach organizacyjnych podczas pracy z załącznikiem.

Podsumowanie

Uczniowie podsumowują lekcję w rundzie bez przymusu, wypowiadając się na temat treści omówionych podczas lekcji. Proponowaną formą podsumowania zajęć jest technika *Kieszeń, kosz, walizka* (kieszeń – wiadomości z lekcji, które wykorzystam od razu, walizka – wiadomości z lekcji, które wykorzystam w późniejszym terminie, kosz- wiadomości z lekcji, z których nie skorzystam).

¹ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Polska-Oswiata-Pod-zaborami;4575101.html> [dostęp: 14.10.2024]

Karta pracy:

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

(...) Pił, nie przestając głośno płakać, i już piątą butelkę odkorkowywał, gdy wtem ktoś mocno zastukał do drzwi. Wiechowski z gniewem otworzył je szeroko i ujrzał przed sobą... znowu Jaczmieniewa w futrze i czapce, który uśmiechał się do niego i wyciągał obie ręce.

— Ot, pomyłka — mówił — ot, głupstwo! Jak łatwo skrzywdzić uczciwego człowieka, ach, jak łatwo! Wiechowski! ja będę o panu pamiętał i podwyższę pensję. Trzeba tylko, żeby więcej czytało... usilności, rozumiesz pan, więcej... A co do śpiewów, to bardzo rad jestem, bardzo, bardzo... I nie zapomnę. Pensję już w następnym miesiącu dostaniesz pan lepszą... No, mnie się śpieszy, więc do widzenia. Proszę nie gniewać się za nieuważne słowa... Usilności tylko, usilności...

Ścisnął przyjaźnie rękę Wiechowskiego i wyszedł z izby. (...) Z tego obłędu wyrwała go dopiero pani Marcjanna. Wpadła do izby jak kula armatnia i podrygując rzuciła się mężowi na szyję. (...)

— To ty nic nie wiesz? Ano, przecie baby skargę na ciebie zaniósły.

— Masz ci... jakie baby?

— Gulonka, Pulutowa, Piątkówka, stara Dulębina, Zalesiaczka, no, wszystkie baby...

— Gdzie, jak? (...)

— No, stul gębę, to ci rozpowiem po kolei, jak i co było. (...) Powiedziała tak: „Dopraszam się łaski, wielmożny naczelniku, nie chcemy tego nauczyciela, co tu siedzi u nas we wsi”. On jej na to: „Nie chcecie tego nauczyciela, a to dlaczego?” Ona wtedy: „Nie chcemy tego pana Wiechowskiego, bo źle uczy”. „Jak to źle uczy? co wam się nie podoba?” „Nam się — ona powiada — nic nie podoba, co ta on uczy”. „Tj, co ta długo gadać — wtrąciła się zaraz stara Dulębina — wielmożny naczelniku, nie chcemy tego nauczyciela, bo nam uczy dzieci jakichsi śpiewaniów po rusku, na książce tylko to samo po rusku; cóż to za nauka taka? Dzieciska bez trzy zimy wałęsają się do tej ta szkoły i nie umie się żadne modlić na książce, a jak które umie, to się nie we szkole nauczyło, tylko jedno od drugiego, choć i na błoni za byłem. Nie wstyd to? Katolickiego śpiewania to ich nie ponaucza, tylko jakiesi ta... a nawet gębą nie można wymówić... (...) Do czegoż toto podobne? A tu płąć, dawaj na niego osypkę!”. Dyrektor się spytał: „Często też nauczyciel tak po rusku śpiewa z dziećmi?”. „Co

dzień śpiewa! — wrzasnęły wszystkie razem. — To się przecie łatwo przekonać. Choćby i jego samego się spytać, przecie się nie może w żywe oczy zaprzeć! Nieraz to nawet ani jednemu na książce nie pokaże, tylko od samego rana wyśpiewują...” — trąkotała Piątkowa. „Tak wy niedowolne panem Wiechowskim — spytał się ich dyrektor — dlatego, że on uczy po rusku?” „A i mamy być dowolne! Dopraszamy się, wielmożny naczelniku, żeby go zabrać, a innego dać, co by po polsku uczył, a nie, to... nam ta szkoła niepotrzebna. Dzieciska się ta same nauczą, jak które chętnie, i przypowiadki se przeróżne wyczytują z książek, a ten ogłupia do reszty, i pokój. Albo mu zakazać tych śpiewów...” „Dobrze, dobrze” — rzekł dyrektor i poszedł tu do ciebie. (...)

— Chamy, łajdaki! — wrzeszczał pedagog wytrzeszczając oczy — musicie śpiewać, jak wam każę, i gadać, jak wam każę! Wszystkie bechy będą szczekać po ruski! Ponimajesz, chołop, muzyczjo? Sam dyrektor własnym słowem wyraził się, że mi pensję podwyższy, ponimajesz, chamskoje otrodje? Bunt chciałyście zrobić? Chi-cha!... Na, w zuby! — wołał, mierząc w niewidzialnych przeciwników.

[529 wyrazów]

Źródło: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/szyzyfowe-prace.html> [dostęp: 14.10.2024]

Zadanie 1. (0-1)

Na podstawie przytoczonego fragmentu *Szyzyfowych prac* oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z tekstu wynika, że nauczyciel spełnia oczekiwania rodziców swoich uczniów.	P	F
Z tekstu wynika, że nauczyciel Wiechowski szanuje rodziców swoich uczniów.	P	F

Zadanie 2. (0-1)

Na podstawie przytoczonego fragmentu *Szyfowych prac* dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Z przytoczonego fragmentu utworu nie wynika, że

- A. Wiechowskiemu grozi utrata pracy.
- B. Wiechowski zostanie nagrodzony.
- C. Wiechowski naucza rosyjskich pieśni.
- D. Jaczmieniew umie przyznać się do błędu.

Zadanie 3. (0–1)

Na podstawie przytoczonego fragmentu *Szyfowych prac* wyjaśnij, że Wiechowski poddał się rusyfikacji.

.....

.....

.....

Zadanie 4. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment.

Ot, pomyłka — mówił — ot, głupstwo!

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Podkreśloną część wypowiedzenia nie można zamienić słowem

- A. pestka.
- B. błahostka.
- C. drobiazg.
- D. istotność.

Zadanie 5. (0–1)

Czy przedstawione zdjęcie² mogłoby stanowić ilustrację do fragmentu powieści *Syzyfowe prace*? Uzasadnij swoje stanowisko, odwołując się do zdjęcia oraz treści tekstu.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6. (0–2)

Na podstawie podanego fragmentu utworu *Syzyfowych prac* ulóż poniższe zdarzenia zgodnie z porządkiem chronologicznym. Wpisz litery (A–E) w kratki we właściwej kolejności.

A. Nieudolna próba radzenia sobie ze smutkiem.

C. Ponowna wizyta Jaczmieniewa.

B. Obietnice i przeprosiny.

D. Obelgi nietrzeźwego Wiechowskiego.

E. Wyjaśnienia Marcjanny.

² Wygenerowane przy użyciu AI.

Zadanie 7. (0–2)

Wybierz bohatera lektury obowiązkowej – innej niż *Szyfowe prace* – który, podobnie jak Wiechowski, nie szanował otaczających go na co dzień ludzi. Podaj tytuł tej lektury oraz jej bohatera. Uzasadnij swój wybór. W uzasadnieniu przywołaj sytuację z tej lektury, ilustrującą Twoją argumentację.

Tytuł lektury:

.....

Bohater lektury:

.....

Uzasadnienie wyboru:

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8. (0–1)

Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami

A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

W wypowiedzeniu *Wiechowski! ja będę o panu pamiętał i podwyższę pensję.* Podkreślona część to zdanie A/B, w którym spójnik *i* można zamienić spójnikiem C/D, zachowując znaczenie zdania.

A. pojedyncze C. więc

B. złożone D. oraz

Zadanie 9. (0–1)

Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami

A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

W wypowiedzeniu *No, stul gębę, to ci rozpowiem po kolei, jak i co było.* podkreślonym wyrazem jest A/B, którego formant pełni tę samą funkcję co w wyrazie C/D.

A. wyraz podstawowy C. zastukał

B. wyraz pochodny D. ujrzał

Zadanie 10. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W wypowiedzeniu <i>Ot, pomyłka — mówił — ot, głupstwo! Jak łatwo skrzywdzić uczciwego człowieka, ach, jak łatwo! Wiechowski!</i> użyte wykrzykniki wskazują na rozkazujący ton wypowiedzi.	P	F
W wypowiedzeniu <i>Dyrektor się spytał: „Często też nauczyciel tak po rusku śpiewa z dziećmi?”</i> . cudzysłów służy przytoczeniu cudzej wypowiedzi.	P	F

Zadanie 11. (0–2)

W szkole, do której uczęszczasz, uczniowie przygotowują się do debaty na temat lektur, które warto uwzględnić podczas Narodowego Czytania. Poniżej znajdują się plakaty zachęcające młodzież do zgłaszania się do debaty. Wybierz dwa plakaty i wyjaśnij, w jaki sposób łączą się z treścią lektur obowiązkowych.

Grafika 1:

.....

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

Grafika 2:

.....

Wyjaśnienie:

.....

.....

.....

Zadanie 14. (0-20)

Wybierz **jeden** z podanych tematów i napisz wypracowanie.

- Pamiętaj o zachowaniu formy wypowiedzi wskazanej w temacie: napisz **przemówienie** albo **opowiadanie**.
- W wypracowaniu odwołaj się do **wybranej lektury obowiązkowej**.
- Twoja praca powinna liczyć co najmniej **200 wyrazów**.
- Zapisz wypracowanie w wyznaczonym miejscu. Nie pisz na marginesie.

Temat 1.

Napisz **przemówienie** skierowane do koleżanek i kolegów, w którym przekonasz słuchaczy, że nauka jest ważną wartością. W wypracowaniu odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego.

Temat 2.

Napisz **opowiadanie** o Twoim spotkaniu z bohaterem wybranej lektury obowiązkowej. Wasza wspólna przygoda przekona Cię, że nauka jest ważną wartością. Wypracowanie powinno dowodzić, że dobrze znasz wybraną lekturę obowiązkową.

Kartoteka

Nr zad.	1.	2.	4.	8.	9.	10.	12.
Odp.	FF	A	D	BD	BC	FP	A

1 p. - odpowiedź poprawna

0 p. - odpowiedź niepoprawna

Numer zadania	Poprawna odpowiedź	Liczba punktów	Zasady przyznawania punktów ³
3.	Przykładowa odpowiedź: Wiechowski poddał się rusyfikacji, ponieważ, mimo iż pracował z polskimi dziećmi i nauczał w polskiej szkole, nie uczył dzieci języka polskiego, a jedynie śpiewać rosyjskie pieśni.	(0-1)	1 p. – uzasadnienie stanowiska z odwołaniem do fragmentu utworu 0 p.- odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi
5.	Przykładowa odpowiedź: Przedstawione zdjęcie mogłoby stanowić ilustrację do fragmentu powieści <i>Szyzyfowe prace</i> , ponieważ przedstawia nauczyciela w sali lekcyjnej i dzieci, które śpiewają. We fragmencie powieści czytamy, że kobiety ze wsi skarżą się na Wiechowskiego, że dzieci w szkole uczą się jedynie śpiewać rosyjskie pieśni. LUB	(0-1)	1 p. – uzasadnienie stanowiska z odwołaniem do fragmentu utworu 0 p.- odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi

³ Źródło: INFORMATOR o egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego, <https://cke.gov.pl/egzamin-ozsmoklasisty/informatory/> [dostęp: 14.10.2024]

	Przedstawione zdjęcie nie mogłoby stanowić ilustracji do fragmentu powieści <i>Szyfowe prace</i> , ponieważ przedstawia nauczyciela w sali lekcyjnej i dzieci, które śpiewają. We fragmencie powieści czytamy o relacji żony Wiechowskiego ze skargi kobiet wiejskich na nauczyciela u Jaczmieniewa.		
6.	ACBED	(0-2)	2 p. - poprawne uporządkowanie 5 wydarzeń 1 p. - poprawne uporządkowanie 4 lub 3 wydarzeń. 0 p. - odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.
7.	Przykładowa odpowiedź: Tytuł lektury: Opowieść wigilijna Bohater lektury: Ebenezer Scrooge Uzasadnienie wyboru: Ebenezer Scrooge był niegodziwcem, który źle traktował swojego pracownika, skąpiąc nawet opału w pracy, nie spotykał się z rodziną, nie szanując ani swojego siostrzeńca ani jego podejścia do świąt Bożego Narodzenia, nie wspierał finansowo potrzebujących, ukazując swój brak szacunku poprzez stwierdzenie, że miejscem odpowiednim dla potrzebujących jest więzienie.	(0-2)	2 p. - podanie tytułu i bohatera lektury oraz poprawne uzasadnienie wyboru zilustrowane sytuacją z lektury. 1 p. - podanie tytułu i bohatera lektury oraz poprawne uzasadnienie wyboru bez przywołania sytuacji z lektury. 0 p. - odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi. Uwagi:

			<ul style="list-style-type: none"> • W przypadku gdy uczeń wskaże poprawnie tytuł lektury, nie wskaże bohatera, ale uzasadnienie pozwala go zidentyfikować, uczeń otrzymuje maksymalnie 1 punkt. • W przypadku gdy uczeń wskaże tytuł lektury i bohatera, ale błędnie uzasadni swój wybór, otrzymuje 0 punktów. • W przypadku gdy uczeń wskaże tylko bohatera i tytuł lektury, ale nie uzasadnił wyboru, otrzymuje 0 punktów.
11.	<p>Przykładowa odpowiedź:</p> <p>np.</p> <p>Plakat nr 1 (Świtezianka)</p> <p>Plakat przedstawia nimfę wodną, tytułową <i>Świteziankę</i>, która jako dziewczyna z lasu spotykała się ze strzelcem, jako nimfa wodna kusiła strzelca swoimi wdziękami, by sprawdzić wierność młodzieńca.</p> <p>Plakat nr 2 (latarnia)</p> <p>Skawiński, bohater noweli <i>Latarnik</i>, po licznych niepowodzeniach osiadł w</p>	(0-2)	<p>2 p. - wybranie dwóch plakatów i wyjaśnienie sensu każdego z nich w kontekście lektury obowiązkowej.</p> <p>1 p. - wybranie jednego plakatu i wyjaśnienie jego sensu w kontekście lektury obowiązkowej.</p> <p>0 p. - odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.</p>

	<p>Aspinwall, gdzie podjął się pracy jako latarnik, celebrując ciszę i spokój.</p> <p>Plakat nr 3 (dzban malin)</p> <p>Tytułowa bohaterka tragedii <i>Balladyna</i> zabija siostrę Alinę, gdy ta jako pierwsza zebrała dzban malin.</p> <p>Plakat nr 4 (zamek)</p> <p>Plakat przedstawia zamek w którym mieszkali Cześnik i Rejent, bohaterowie komedii <i>Zemsta</i>, kłócą się o naprawę muru dzielącego podupadający budynek.</p>		
13.	<p>Przykładowa odpowiedź:</p> <p style="text-align: center;">Ogłoszenie</p> <p>Już 15 maja 2025 roku w Szkole Podstawowej im. Stefana Żeromskiego w Warszawie przy ulicy Gimnazjalnej 7 w godzinach 13.00-14.00 będzie można wysłuchać debaty uczniów klas ósmych zatytułowanej <i>Dlaczego warto zdobywać wiedzę</i>. Do uczestnictwa w wydarzeniu zachęcam wszystkich uczniów naszej szkoły chcących utrwalić lektury szkolne, do których odwołają się debatujący. W trakcie wystawy będzie można zapisać się na warsztaty przygotowujące do kolejnych debat.</p> <p style="text-align: right;">Samorząd Uczniowski</p>	(0-3)	<p>2 p. - treść zgodna z poleceniem, uwzględnione 2 argumenty; uwzględnionych 5 elementów dotyczących formy: kto ogłasza? komu ogłasza? co ogłasza? kiedy się odbywa? gdzie się odbywa?</p> <p>1 p. - treść zgodna z poleceniem, uwzględnione 2 argumenty; uwzględnione 4 elementy dotyczące formy: kto ogłasza? ORAZ/ALBO komu ogłasza? ORAZ/ALBO co ogłasza? ORAZ/ALBO kiedy się odbywa?</p>

		<p>ORAZ/ALBO gdzie się odbywa?</p> <p>0 p. - treść niezgodna z poleceniem ALBO treść zgodna z poleceniem, ale uwzględnione tylko 3 elementy dotyczące formy: kto ogłasza? ORAZ/ALBO komu ogłasza? ORAZ/ALBO co ogłasza? ORAZ/ALBO kiedy się odbywa? ORAZ/ALBO gdzie się odbywa?</p> <p>Poprawność jęz., ort. i int.</p> <p>1 p. - łącznie nie więcej niż dwa błędy (językowe, ortograficzne, interpunkcyjne).</p> <p>0 p. – łącznie trzy lub więcej błędów (językowych, ortograficznych, interpunkcyjnych).</p> <p>Uwagi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jeżeli uczeń uwzględni 5 elementów ogłoszenia, a podaje tylko jeden argument, w kryterium „Treść i forma” otrzymuje 1 punkt.
--	--	--

			<ul style="list-style-type: none">• Kategorie „Treść i forma” oraz „Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna” oceniamy rozłącznie.
--	--	--	---